

jih polnijo često regesta aktov in pisem. Za znanstvenika pa ima ravno radi precejšnjega dela teh regist knjiga stalno vrednost. Bučar ni pregledal namreč le rokopisne ostaline vnetega raziskovalca naše protestantske dobe Elzeja, ampak je upotrebljal tudi oni del aktov, pisem in računov, nahajajočih se pod naslovom „Slavischer Bücherdruck“ v tübinški vseučiliški knjižnici, ki jih Kostrenčič ni izdal. In radi tega novega gradiva bo moral vzeti Bučarjevo knjigo v roke vsak, ki bo hotel proučevati protestantsko dobo jugoslovanske prošlosti.

Dr. Fr. Kidrič.

Hrvatsko Kolo. Naučno-književni zbornik. Izdala „Matica Hrvatska“. Knjiga VI. U Zagrebu 1910. V. 8°. 384 str.

Razen bogate leposlovne vsebine različne umetniške vrednosti prinaša šesta knjiga „Kola“ tudi več zanimivih poljudno znanstvenih člankov. Branko Drechsler je napisal literarno študijo o Ant. Mihanoviću, pesniku hrvatske himne, pl. Šišić poroča o rezultatih Peiskerjevih kulturno-socijoloških razprav in o Edv. Boguslawskega fantastičnih nazorih glede slovanske prazgodovine, selitve Hrvatov in postanka glagolice. V. Klaić je priobčil obširno zemljepisno-zgodovinsko črtico o Sotli, ki tvori že stoletja politično mejo med bratskima narodoma; toda zgodovina je pokazala, da politične meje ne morejo razdeliti tega, kar je zjediniła priroda sama. Urednik K. Šegović se spominja v pristržnih nekrologih zaslužnih Matičarjev dr. Fr. Vrbanića, Fra Šim. Milinovića, Ivana Trnskega in dr. Jurja Žerjavića. — Iz Bleiweisove zapuščine je objavil dr. Jos. Tomišek ilirsko pesem Slovenca Ivana Mohorčiča iz l. 1849. Bleiweis poslana pesmi ni objavil, kajti čudna „ilirščina“ bi ostala bralcem „Novic“ nerazumljiva. Mohorič je bil sicer navdušen politik, a nikakor ne pesnik; dikcija pesni kaže, da je uspešno čital Vodnikovo „Ilirijo“.

J. Š.

Anton Breznik, Die Betonungstypen des slavischen Verbums. (Archiv für slavische Philologie, XXXII, H. 3–4, str. 399–454.)

V zadnjem dvojnatem snopiču Jagičevega „Archiva“ je priobčil marljivi raziskovalec našega jezika, g. dr. A. Breznik, znamenito razpravo o naglašanju slovanskih glagolov. Vestno je porabil Daničičeve, Garbellove, Leskienove, Dielsove in Valjavčeve razprave o tem predmetu ter sam prehodil Baško dolino in sosednje kraje. Avtor ni v vsem zadovoljen z Dielsovimi in Leskienovimi rezultati; obrača se na mnogih mestih proti njima, češ, da sta se dala zapeljati Pleteršniku, ker sta se zanašala na njegov slovar, potovala pa nista po Slovenskem. Dr. Breznik imenuje naglašanje „hóditi, hváľiti, lómiti, tláčiti, ljúbiti, nósiti, móľiti . . . léžati, béžati . . . míňiti, vsekniti se, máhňiti, plániti . . . pádati, pískati, pláčati, zídati, drémati . . .“ na raznih mestih svoje razprave „krivo“ ali „napačno“ („falsch“)! V svoji študiji: „Slovanske besede v slovenščini“ rabi o takem „skoziinskozi napačnem“ naglašanju celo radikalni izraz — „Pleteršnikov nestvor“ (str. 30). Primerneje bi bil ta pojav označil kot „umaknjeni naglas“ ali pa „mlajše naglašanje“, nikakor pa ne „falsch“, kar diši preveč po tistih slovničarjih, ki jim je dal prvak v jezikoslovju nauk: „Slovničar ima samo registrirati slovniške pojave, pravila, ki se dajo abstrahirati iz živega jezika; ne sme pa jeziku ukazovati kakor gospodar hlapcu.“ Romanski narodi nimajo svojega Breznika, ki bi imenoval furlanske nedoločnike z umaknjenim akcentom „krive“ ali „napačne“, n. pr. témi, vjódi (poleg temé, vjodé), duéli, nuéli, stuárzi, ridi, árdi (poleg ardé) ali pa laške infinitive z mlajšim naglasom: tórcere, cómpiere, pénderé, rispóndere, ridere, árdere . . ., kar je vse iz prvotnega timére, vidére, dolére, olére, extorquére, ridére, ardére, complére,

pendēre itd. — In kje se naglaša v resnici tako, kakor zahteva dr. Breznik? Na severnem Goriškem (vobče severno od Čepovana in Plavi), v velikem delu Gorenjskega (izjeme so: Selca, Trata i. dr.), na Koroškem, v ljubljanski okolici in v nekaterih štajerskih narečjih (n. pr. v laškem okraju). Pleteršnik je dal prednost naglašanju, kakor je v navadi v večini dialektov, zlasti na Dolenjskem, Štajerskem, Notranjskem in na Krasu. V tem vprašanju je Pleteršnikovo ravnanje menda splošno odobravati. Gorenjec Kopitar naglaša v svoji slovnici (1808): lómiti, mámiti, dáviti, vézati, klicati, máhniti (mahníti), góniti (goníti), séliti (selíti), zéniti (ženíti), brániti (braníti), drémati (dremáti) itd. Oblike, ki jih navaja Kopitar šele na drugem mestu, so po dr. Brezniku edino slovenske, prve pa napačne! V Ziljski dolini se sliši: máhniti, skákati, drémati . . ., v Rožu na Koroškem naglašajo n. pr. brániti se, ljúbiti, dáviti, méšati, vézati . . ., torej „krivo“. Levec naglaša v „Slov. pravopisu“ hóditi, dasi mu je znano, da je tu mlajši naglas, in dasi daje v mnogih rečeh svojemu domačemu narečju prednost.

Da končam: Dr. Breznik si je pridobil s svojo korenito razpravo veliko slugo, moti se pa, ako meni, da je vse mlajše krivo, če se ne ujema s starejšim in pa z učenimi teorijami. Pleteršnikov „nestvor“ pa predstavlja naglašanje, ki je večini Slovencev domače in lastno. Nikakor tudi ni prikladen izraz „der oberkrainische Dialekt“, katerega rabi dr. Breznik, ker je več gorenjskih narečij; v Kranjski gori se govori drugače kakor v Št. Vidu, v Kamniku je narečje precej različno od loškega, bohinjskega itd.

Ivan Koštiál.

Paul Bourget, Le Tribun. Pariz 1911. — Znani literarni kritik, filozofski romancier in dramaturg je izdal novo igro, v kateri je izražena apologija rodbine. Kakor empirik Comte, romanopisec Balzac, naturalist Haeckel, smatra Bourget familijo za začetno celico v socialnem organizmu. Ost te trodejanke je naperjena proti moderni zablodi, pripisujoči posamezniku pravice, ki gredo edinole naravni skupini. To idejo je pokazal na socialistu Portalu, ki pride kot ministrski predsednik v položaj, da ne more praktcirati svojih individualističnih principov.

Portal vsebuje kričeč kontrast z vsakdanjimi ljudmi temperamenta, ki se dajo voditi od nagona, ne da bi si izdelali svetovni nazor, in ki torej redko zablodijo v konflikt. Tribun je ideolog, ki ima trdno filozofijo zgodovine, ima prepričanje; je presvedčen socialist, se bori proti kapitalizmu in govori s hipnotizujočo vervo kolegu Saillardu, naj ne demisionira vsled malenkostne „rodbinske“ sramote — žena ga je namreč ostavila — češ, vsak posameznik je popolnoma neodvisen od drugega v rodbini, oče in sin sta enako samostojna, žena in mož neodgovorna drug drugemu. Podedovani predsodki so davno razoroženi . . . Toda vsa argumentacija se zruši, ko tribunov sin, prideljen očetovemu kabinetu, poneveri 300.000 frankov, želeč pomagati iz hipne zadrege ljubljenki, soprogi očetovega prijatelja. Ko Portal odkrije infamijo, hoče biti le vesten šef in takoj ovaditi defraudacijo državnemu pravniku, kar ga v zadnjem trenutku preseneti sin z vprašanjem: Papa, naj se usmrtim? Te besede vzbude v uradniku očeta, ki ovadbe ne izvrši. Toda notranja muka ga grize, ker je kršil lastne nazore. Sramota, da je izdal samega sebe radi zastarelih predsodkov rodbinske solidarnosti, in očitki najboljšega prijatelja ga privedejo do sklepa, da zapusti ministrski stolec.

Bourget opisuje skoro v vseh delih high-life, visoko službo. Nepotrebno je poudarjati, da je izza Stendhala najgloblji psiholog francoske književnosti; toda ta smer ima nevarno kleč obširnosti in okornosti, kateri tudi on ni ubežal.

A. Debeljak.